

Henüz Vücuda Getirilmemiş Veya Tamamlanmamış Eserlere İlişkin Sözleşmeler

Ecenur ÇİLİNGİROĞLU*

* Avukat, Ankara Barosu, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Fikri Mülkiyet Hukuku Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi).
cilingiroglue@gmail.com. **ORCID:** 0000-0002-6105-4497.

HENÜZ VÜCUDA GETİRİLMEMİŞ VEYA TAMAMLANMAMIŞ ESERLERE İLİŞKİN SÖZLEŞMELER

ÖZ

İşbu çalışmamızda ilk olarak henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanmamış eserlerin tasarruf işlemlerine konu edilemeyeceği, sadece taahhüt işlemlerine konu edilebileceği hususları üzerinde durulmuştur. Çalışmamızın devamında ise henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanmamış eserlere ilişkin olarak gerçekleştirilen taahhüt sözleşmelerinin niteliğine göre yayım sözleşmesi, eser sözleşmesi veya vekâlet sözleşmesi olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği hususu değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmelerin akabinde ise henüz vücuda getirilmemiş ya da tamamlanmamış eserlere ilişkin gerçekleştirilen taahhüt sözleşmelerinin kapsamı ve bu sözleşmelerin feshi ve kendiliğinden sona erme sebeplerinin neler olduğu üzerinde durulmuş ve bu müesseselere ilişkin doktrindeki görüşler de dikkate alınarak değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler:

Henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanmamış eserler

taahhüt sözleşmeleri

sözleşmenin feshi

sözleşmenin kendiliğinden sona ermesi

ABSTRACT

In this study, the authors have first discussed the fact that unexecuted or incomplete works cannot be the subject of disposition transactions but can only be the subject of commitment transactions. The study then goes on to evaluate whether the commitment contracts regarding unexecuted or incomplete works can be characterized as publishing contracts, work contracts, or agency contracts, depending on the nature of these contracts. Following these evaluations, the authors have examined the scope of the commitment contracts regarding unfinished or not-yet-realized works, as well as the grounds for the termination and automatic expiration of these contracts. In their assessments, the authors have also considered the doctrinal views on these legal institutions.

Keywords:

Unexecuted or incomplete works

commitment contracts

contract termination

automatic termination of the contract

GİRİŞ

Eser kavramı 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun (FSEK) 1/B. maddesinde “*Sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsulleri*” olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlamadan da görülebileceği üzere ortaya çıkarılan bir eserin FSEK kapsamında korunabilmesi için Kanun'da sayılan bazı koşulları sağlaması gerekmektedir. Eser sayılabilmenin koşullarının sağlanması durumunda eseri meydana getiren kişi yani Kanun'da yer alan tanımıyla eser sahibi herhangi bir tescile ihtiyaç duyulmaksızın eserin meydana getirilmesi ile birlikte yine Kanun'da sayılan bazı mali ve manevi hakları kullanma hakkını elde edecektir.

Eser sahibinin sahip olduğu manevi haklar Kanun'un 14-17. maddeleri arasında, mali haklar ise Kanun'un 20-25. maddeleri arasında sayılmıştır. Eser sahibi manevi haklarını hayatta iken veya öldükten sonra devredemez, bu haklardan feragat edemez ve bu hakları hukuki işlemlerle sınırlayamaz. Mali haklar ise manevi hakların aksine devir ve lisans gibi hukuki işlemlere konu olabilmekte ve miras yoluyla intikal edebilmektedir. İşbu çalışmamız bakımından da incelenecek olan husus henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanmamış eserler bakımından eser sahibinin mali hakları üzerinde gerçekleştirebileceği taahhüt işlemleridir.

FSEK'in 48. maddesinin 3. fıkrasında “*Yukardaki fıkralarda sayılan tasarruf muameleleri henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanacak olan bir esere taallük etmekte ise batıldır.*” hükmüne yer verilerek henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanmamış eserlere ilişkin mali haklar üzerindeki tasarruf işlemlerin geçersiz olacağına açıkça hükme bağlanmıştır.

Kanunda yer verilen bu düzenlemeyle henüz vücuda getirilmemiş ya da tamamlanmamış olan eserlere ilişkin hiçbir şekilde sözleşme yapılamayacağı sonucunun ortaya çıktığı düşünülebilir olsa da yine aynı Kanun'un 50. maddesinin birinci fıkrasında “*48 ve 49 uncu maddelerde sayılan tasarruf muamelelerine dair taahhütler, eser henüz vücuda getirilmeden önce yapılmış olsa dahi muteberdir.*” hükmüne yer verilerek henüz vücuda getirilmemiş ya da tamamlanmamış eserlere ilişkin taahhüt işlemlerinin gerçekleştirilebileceği ifade edilmiştir.

Yukarıda yer verdiğimiz düzenlemelerden de görülebileceği üzere kanun koyucu henüz vücuda getirilmemiş ya da tamamlanmamış eserlere ilişkin

tasarruf işlemlerinin gerçekleştirilemeyeceğini ama bu eserlere ilişkin taahhüt işlemlerinin gerçekleştirilebileceğini hüküm altına almıştır.^[1] Peki henüz vücuda getirilmemiş ya da tamamlanmamış eserlere ilişkin tasarruf işlemlerinden ve taahhüt işlemlerinden ne anlaşılması gerekmektedir?

Hukuki işlem, en temel tanımıyla hukuksal bir sonuç yaratmaya yönelik olarak gerçekleştirilen irade açıklaması olarak tanımlanabilir.^[2] Hukuki işlemlerin farklı niteliklerine göre sınıflandırılması mümkün olup işbu çalışmamız bakımından ise hukuki işlemlerin malvarlığına yaptığı etkiler bakımından sınıflandırılması yoluna gidilmiştir. Malvarlığına yaptıkları etkiler bakımından kazandırma işlemleri, borçtan kurtarma işlemleri, borçlandırıcı işlemler yani bir diğer ifade ediliş biçimiyle taahhüt işlemleri ve tasarruf işlemleri olmak üzere dört başlık altında sınıflandırılabilir.^[3] İşbu çalışmamız bakımından incelenmesi gereken hukuki işlemler ise tasarruf işlemleri ve taahhüt işlemleridir.

Tasarruf işlemleri temel olarak işlemi yapan kişinin malvarlığında doğrudan doğruya azalma meydana getiren işlemler yani mal varlığının aktif kısmını azaltan işlemler olarak tanımlanabilir.^[4] Bir diğer deyişle tasarruf işlemleri, bir hakkı veya hukuki ilişkiyi doğrudan doğruya etkileyen, onu diğer tarafa geçiren, onun muhtevasını sınırlayan, değiştiren veya ortadan kaldıran işlemlerdir.^[5]

[1] Cahit Suluk, Rauf Karasu ve Temel Nal, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2022), 113; Ahmet Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, (Ankara: Turhan Kitabevi, 2020), 143; Şafak N. Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2009), 296.

[2] Mustafa Ateş, *Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2020), 39; Gizem Aktaş, “Eser Sahibinin Mali Haklarının Devrine İlişkin Hukuki İşlemler,” (Ufuk Üniversitesi Özel Hukuk Programı Yüksek Lisans Tezi, 2021), 43.

[3] Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (Ankara: Yetkin Kitabevi, 2016), 170.

[4] Ahmet Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (Ankara: Turhan Kitabevi, 2013), 48; Ateş, *Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler*, 56.

[5] Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 48; Aktaş, “Mali Hakların Devrine İlişkin Hukuki İşlemler,” 44.

Taahhüt işlemleri ise kişinin malvarlığının pasif kısmını artıran işlemler olup bir diğer deyişle malvarlığını borç altına sokan işlemler olarak tanımlanabilir.^[6] Taahhüt işlemlerinde borçlu sadece borçlanılan yükümlülüğe uygun olarak belirli bir edimde bulunmayı üstlenir.^[7] Tasarruf işlemlerinden farklı olarak taahhüt işlemlerinde sadece ve sadece bir edimin ifa edilmesi hususunda vaatte bulunma söz konusudur.

Bu kapsamda yukarıda yer verdiğimiz Kanun'un 48. maddesinin 3. fıkrasında ve 50. maddesinin 1. fıkrasında yer alan düzenlemelere göre henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanmamış eserler üzerindeki mali hakların veya kullanım yetkisinin devrine ilişkin olarak tasarruf işlemlerinin gerçekleştirilmesi mümkün değilken taahhüt işlemlerinin gerçekleştirilmesi mümkündür.^[8] Örneğin bir tiyatro yazarının henüz tamamlamadığı eserini tamamladıktan sonra bu eserin yayma hakkını bir yayımcıya devredebene ilişkin taahhütte bulunması mümkündür. Böyle bir taahhütte bulunarak eser sahibi sadece ve sadece vücuda getirdiği eser üzerindeki mali hakların ve kullanım yetkisinin devri borcu altına girecektir.^[9]

Kanun'un 48. maddesinin 3. fıkrası uyarınca her ne kadar henüz vücuda getirilmemiş ya da tamamlanmamış eserlere ilişkin tasarruf işlemleri batıl olacağı hükme bağlanmış olsa da sözleşmenin kapsamında hem taahhüt işlemleri hem tasarruf işlemlerinin bulunması durumunda ise sözleşmenin tamamı değil 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK)'nin 27. maddesinin 2. fıkrası gereğince sözleşmenin kısmen yani sadece tasarruf işlemine ilişkin kısmının batıl kabul edilmesi gerekmektedir. TBK'nin 27. maddesinde yer alan "...*bu hükümler olmaksızın sözleşmenin yapılmayacağı açıkça anlaşılırsa, sözleşmenin tamamı kesin olarak hükümsüz olur.*" hükmü gereğince ise tasarruf işlemlerine ilişkin kısmın taraflarca sözleşmenin esaslı

[6] Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 171; Kılıçoğlu, *Fikri Haklar*, 298; Ateş, *Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler*, 55; Aktaş, "Mali Hakların Devrine İlişkin Hukuki İşlemler," 44.

[7] Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 171.

[8] Ünal Tekinalp, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012), 236; Cahit Suluk ve Ali Orhan, *Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku II*, (İstanbul: Arıkan Basım, 2005), 607.

[9] Kılıçoğlu, *Fikri Haklar*, 298.

unsurunu oluşturduğu durumlarda ise sözleşmenin bir bütün olarak batıl kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.^[10]

Henüz vücuda getirilmemiş ya da tamamlanmamış eserler bakımından taahhüt ve tasarruf işlemlerinin birleştirilmesi ise mümkün değildir.^[11] Bunun nedeni ise henüz eser vasfı kazanarak kişinin malvarlığına dahil olmamış bir eser üzerinde devredilebilecek bir hakkın bulunmamasıdır.^[12] Yukarıda da ayrıntılı olarak açıklamış olduğumuz üzere tasarruf işlemleri borcun ifasıyla ilgili olup henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanmamış eserler üzerindeki yani henüz kişinin malvarlığına dâhil olmamış veya eser vasfı kazanmamış bir fikri ürün üzerindeki mali haklara ilişkin tasarrufların yerine getirilmesi de mümkün olamayacaktır. Kaldı ki bu husus yukarıda da açıklamış olduğumuz üzere FSEK'in 48. maddesinin 3. fıkrasında da açıkça ifade edilmiştir. Bu nedenle henüz vücuda getirilmemiş ya da tamamlanmamış eserler üzerindeki taahhüt ve tasarruf işlemlerinin birleştirilmesi mümkün değildir.

Ancak bu husus uygulamada pek çok sorunu da beraberinde getirmektedir. Taraflar arasında gerçekleştirilen sözleşme gereğince eser sahibi tarafından taahhüt süresi içerisinde meydana getirilen eser ile ilgili olarak karşı tarafın yani taahhüt alanın mali haklara veya kullanım yetkisine sahip olabilmesi için bu hakların ve yetkilerin ayrı bir tasarruf ile taahhüt alana devredilmesi gerekmektedir. Bir diğer deyişle taahhüt süresi içerisinde meydana getirilen eserlerle ilgili mali haklar veya kullanım yetkisi doğrudan ve herhangi bir tasarrufa gerek kalmaksızın kendiliğinden taahhüt alana intikal etmez.^[13]

Bir örnekle açıklanması gerekirse haftalık olarak yayımlanan bir dizinin televizyonda yayımlanabilmesi için eser sahibinin her hafta dizi çekiminin

[10] Savaş Bozbel, "FSEK'e Göre İleride Vücuda Getirilecek Eserlerle İlgili Yapılan Sözleşmelerin İfası ve Sonuçları Hakkında Sinema Sektörü Bazlı Düşünceler," *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Dergisi*, no. 1, (2015): 35-46.

[11] Levent Yavuz, Türkay Alıca ve Fethi Merdivan, *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2014), 1609; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 296; Ateş, *Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler*, 143.

[12] Ateş, *Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler*, 143; Aktaş, "Mali Hakların Devrine İlişkin Hukuki İşlemler," 44.

[13] Yavuz, Alıca ve Merdivan, *FSEK Yorumu*, 1613.

tamamlanmasının ardından o bölümle ilgili olarak yazılı bir sözleşme ile mali hakları veya kullanma yetkisini devretmesi gerekecektir. Doktrindeki bir görüşe göre sektörü ciddi bir şekilde felç edebilecek bu olumsuzlukların önüne geçilebilmesi için taahhüt işleminin yanında mali hakların devri ya da kullanım yetkisinin devri gibi tasarruf işlemlerini de içerisinde barındıran sözleşmelerin TBK'nin 170-176 maddeleri anlamında geciktirici koşula bağlanmış sözleşmeler olarak kabul edilmesi gerekmektedir.^[14] Bu sayede geciktirici koşul olan eserin tamamlanmasının ardından tasarruf işlemi bir hüküm ifade edecek ve sonuçlarını doğuracaktır.^[15]

I. HENÜZ VÜCUDA GETİRİLMEMİŞ VEYA TAMAMLANMAMIŞ ESERLERE DAİR SÖZLEŞMELERİN NİTELİĞİ

Henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanmamış eserlere ilişkin gerçekleştirilen taahhüt sözleşmelerinde eser sahibi henüz vücuda getirmediği ya da tamamlamadığı eser üzerindeki mali hakları veya kullanım yetkisini sözleşmenin karşı tarafına devretmeyi borçlanır. Tasarruf işlemlerinden önce gerçekleştirilmiş olan bu taahhüt sözleşmesi bir ön sözleşme niteliğinde olmayıp aksine asıl borç sözleşmesi niteliğindedir.^[16]

Tamamlanmış bir esere ilişkin mali hakların veya kullanım yetkisinin devrine ilişkin olarak gerçekleştirilen sözleşmelerin hukuksal nitelikleri, henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanmamış eserlere ilişkin gerçekleştirilecek olan sözleşmelerin hukuksal niteliklerine göre daha açıktır. Bunun nedeni ise henüz vücuda getirilmemiş ya da tamamlanmamış eserler söz konusu olduğunda ortada devredilebilecek bir hak ya da kullanım yetkisinin bulunmuyor olmasıdır.^[17]

Henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanmamış eserlere ilişkin sözleşmelerde eser sahibinin sadece mali hakların ya da kullanım yetkisinin

[14] Bozbel, "İleride Vücuda Getirilecek Eserler," 45; Aktaş, "Mali Hakların Devrine İlişkin Hukuki İşlemler," 54.

[15] Aktaş, "Mali Hakların Devrine İlişkin Hukuki İşlemler," 54.

[16] Ateş, *Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler*, 144; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 296.

[17] Kılıçoğlu, *Fikri Haklar*, 298.

devrini taahhüt etmesi söz konusudur.^[18] Bu sözleşme doğrultusunda eser sahibinin birinci borcu eseri vücuda getirmek ya da tamamlamak iken bir diğer borcu ise eserini vücuda getirdikten ya da tamamladıktan sonra eser üzerinde mali hakları veya kullanım yetkisini ayrıca bir tasarruf sözleşmesi yaparak taahhüt alana devrini sağlamaktır.^[19]

Eser sahibinin eseri vücuda getirmekten ya da tamamlamaktan imtina etmesi veya eseri vücuda getirmiş ya da tamamlamış olsa bile taahhüt sözleşmesi kapsamında mali hakların veya kullanım yetkisinin taahhüt alana devredilmemesi durumunda taahhüt alan taahhüdün aynen ifasını talep edilebileceği gibi eserin vücuda getirilmesinde ya da tamamlanmasında doğan gecikmeler nedeniyle borçların temerrüdü ve/veya sözleşmelerin ifasına ilişkin hükümlere başvurulması da mümkündür.^[20]

Yukarıda da açıklamış olduğumuz üzere tasarruf işlemlerinden önce gerçekleştirilmiş olan taahhüt sözleşmeleri bir ön sözleşme niteliğinde değil asıl borç sözleşmesi niteliğinde olup ilgili sözleşme taraflar arasında imzalandığında borç ilişkisi kurulmuş olacaktır. Ancak taahhüde konu eser tamamlanıncaya kadar taraflar arasında imzalanmış olan sözleşmenin sözleşme türlerinden hangisi kapsamında değerlendirileceği önem arz etmektedir. Bu kapsamda henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanmamış eserlere ilişkin olarak gerçekleştirilmiş olan taahhüt sözleşmeleri niteliklerine göre yayım sözleşmesi, eser sözleşmesi ya da vekâlet sözleşmesi olarak nitelendirilebilir.^[21]

Eser sahiplerinin vücuda getirmeyi düşündükleri eserler ile ilgili bir yayım sözleşmesi düzenledikleri yani taraflar arasında gerçekleştirilen taahhüt sözleşmesinin yayım sözleşmesi olarak nitelendirildiği durumda söz konusu

[18] Nuşin Ayiter, *Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri*, (Ankara: Sevinç Matbaası, 1981), 215; Aktaş, “Mali Hakların Devrine İlişkin Hukuki İşlemler,” 45.

[19] Kumru Kılıçoğlu Yılmaz, “Eser Sahibinin Mali Haklarına İlişkin Hukuksal İşlemler,” *Ankara Barosu FMR* 23, no. 1 (2021): 30-56; Aktaş, “Mali Hakların Devrine İlişkin Hukuki İşlemler,” 68.

[20] Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 299; Aktaş, “Mali Hakların Devrine İlişkin Hukuki İşlemler,” 69; Kılıçoğlu Yılmaz, “Eser Sahibinin Mali Hakları,” 48.

[21] Ateş, *Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler*, 145.

sözleşme TBK'nin 487-501 arası hükümlere tabi olacaktır.^[22] Yayım sözleşmesi, bir fikir ve sanat eseri sahibinin veya halefinin, o eseri yayımlanmak üzere yayımcıya bırakmayı, yayımcının da onu çoğaltarak yayımlamayı üstlendiği sözleşmedir.^[23] Bir diğer deyişle bu sözleşmelerde devri taahhüt edilen hak, eserin yayma hakkıdır.^[24]

Doktrinde yer alan birtakım görüşlere göre ise henüz vücuda getirilmemiş ya da tamamlanmamış eserlere ilişkin gerçekleştirilen sözleşmelerde yayım sözleşmesine ilişkin hükümler eser sahibinin eseri yaratma borcunu yerine getirmesiyle birlikte uygulanmaya başlayacaktır. Bir diğer deyişle söz konusu yayım sözleşmesi eser nüshasının yayımcıya teslim edilmesiyle birlikte yürürlüğe girecek olup sözleşmenin kurulması aşamasıyla eseri yaratma borcunun ifası arasındaki süreçte yayım sözleşmesine ilişkin hükümlerin uygulanması mümkün olamayacaktır.^[25] Bu görüşe göre sözleşmenin kurulması aşamasıyla eseri yaratma borcunun ifası arasındaki süreçte somut olayın özelliklerine göre eser sözleşmesine veya vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümlerin uygulanması daha doğru olacaktır.^[26]

Taraflar arasında gerçekleştirilen taahhüt sözleşmesinde eser sahibinin eseri meydana getirme borcuna karşılık karşı tarafça bir ücret ödenmesi kararlaştırılmışsa söz konusu sözleşme eser sözleşmesi olarak nitelendirilecek ve TBK'nin 470 vd. hükümlerine tabi olacaktır.^[27] Eser sözleşmesi TBK'de de yer alan en temel tanımıyla, taraflardan birinin eser meydana getirip teslim etmeyi, diğer tarafın ise bunun karşılığında bir bedel ödemeyi üstlendiği bir sözleşme olarak tanımlanabilir.^[28] Eser sözleşmesinde yüklenicinin yani eser sahibinin bir eser meydana getirmek ve bu eseri sözleşmenin diğer tarafına

[22] Akın Beşiroğlu, *Düşünce Ürünleri Üzerindeki Haklar*, (Ankara: Ankara Patent Bürosu Limited Şirketi Yayınları, 2002), 335.

[23] Kılıçoğlu, *Fikri Haklar*, 319.

[24] Ateş, *Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler*, 145.

[25] Beşiroğlu, *Düşünce Ürünleri*, 336.

[26] Kılıçoğlu, *Fikri Haklar*, 300.

[27] Aktaş, "Mali Hakların Devrine İlişkin Hukuki İşlemler," 69.

[28] Fikret Eren, *Borçlar Hukuk Özel Hükümler*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2014), 579.

teslim etmek olmak üzere iki asli yükümlülüğü bulunmaktadır.^[29] Eser sözleşmesi kapsamında sözleşmenin diğer tarafını oluşturan iş sahibinin asli yükümlülüğü ise meydana getirilen eser karşılığında bedel ödenmesidir.^[30] Bu niteliği itibariyle eser sözleşmesi iki tarafa da borç yükleyen ivazlı bir sözleşmedir.^[31]

Taraflar arasında gerçekleştirilen taahhüt sözleşmesinde eser sahibinin eseri meydana getirme borcuna karşılık karşı tarafça bir ücret ödenmesi açıkça kararlaştırılmamışsa söz konusu sözleşme vekâlet sözleşmesi olarak nitelendirilecek ve TBK'nin 502 vd. hükümlerine tabi olacaktır. Vekâlet sözleşmesi, taraflardan birinin diğer tarafın yararına ve iradesine uygun olarak bir iş görme borcunu, eser sözleşmesinden farklı olarak bir zaman kaydına bağlı olmaksızın ve nispeten bağımsız olarak üstlendiği fakat sonuç rizikosunu üstlenmediği, buna karşılık diğer tarafın belli bir ücret ödeme zorunluluğunun bulunmadığı sözleşme olarak tanımlanabilir.^[32] TBK'nin 502. maddesinin 3. fıkrasında yer alan düzenlemeye göre “*Sözleşme veya teamül varsa vekil, ücrete hak kazanır.*” hükmü uyarınca eser sözleşmelerinde olduğu gibi taraflardan birinin gerçekleştirdiği edim karşılığında ücrete hak kazanması zorunlu bir unsur olmamakla birlikte günümüzde vekâlet sözleşmeleri içerisinde genellikle vekâlet verenin vekilin borçlandığı iş görme borcu karşısında bir ücret ödeme borcu yüklendiği göz önünde bulundurulduğunda tıpkı eser sözleşmelerinde olduğu gibi iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme haline geldiği görülmektedir.^[33] Bunun yanında her ne kadar vekâlet sözleşmesinin ilke olarak ivazsız bir sözleşme olduğu kabul edilse de vekâlet verenin vekilin borçlandığı iş görme borcu karşısında bir

[29] Fahrettin Aral, Hasan Ayrancı, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2015) 369.

[30] Aral, Ayrancı, *Özel Borç İlişkileri*, 414.

[31] Eren, *Borçlar Hukuk Özel Hükümler*, 580.

[32] Zekeriya Kürşat, “Eser ve Vekalet Sözleşmelerinin Nitelendirilmesi Sorunu ve Nitelendirmenin Hükmü,” *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 67, no. 1-2, (2009):143-166.

[33] Eren, *Borçlar Hukuk Özel Hükümler*, 699.

ücret ödeme borcu yüklendiği göz önünde bulundurulduğunda vekâlet sözleşmesinin ivazlı bir sözleşme haline geldiği de ortadadır.^[34]

Bu noktada henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanmamış eserlere ilişkin taahhüt sözleşmelerinin niteliğinin belirlenmesi için her somut olayın özelliğine göre değerlendirme yapılması gerekmektedir.^[35] Örneğin bir yazarın henüz vücuda getirmedeği ya da tamamlamadığı bir edebiyat eserine ilişkin olarak bu eserin çoğaltma ve yayma hakkını bir yayınevine devretmeyi taahhüt ettiği bir sözleşme yayım sözleşmesi olarak nitelendirilecekken, sözleşmenin konusunu bir mimari eserin meydana getirilmesi oluşturduğu durumda söz konusu sözleşme eser karşılığında bir ücret ödenmesinin kararlaştırılıp kararlaştırılmamasına göre eser sözleşmesi veya vekâlet sözleşmesi olarak nitelendirilebilecektir.

II. HENÜZ VÜCUDA GETİRİLMEMİŞ VEYA TAMAMLANMAMIŞ ESERLERE DAİR SÖZLEŞMELERİN KAPSAMI

Henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanmamış eserler üzerindeki mali hakların veya kullanım yetkisinin devrine ilişkin gerçekleştirilen taahhütlerin konusunu tek bir eser oluşturabileceği gibi eser sahibinin meydana getirmeyi planladığı çok sayıda eser, aynı veya farklı türden tüm eserler oluşturabilir.^[36] Aynı zamanda söz konusu sözleşmede henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanmamış eserler üzerindeki bir veya birden fazla mali hakkın ve kullanım yetkisinin devri de taahhüt edilebilir.^[37] Kısacası FSEK’te taahhüt sözleşmesinin kapsamı bakımından bir sınırlama öngörülmemiştir.^[38]

FSEK’te taahhüt sözleşmesinin kapsamı bakımından bir sınırlama öngörülmemiş olsa da henüz vücuda getirilmemiş ya da tamamlanmamış eserler

[34] Eren, *Borçlar Hukuk Özel Hükümler*, 700.

[35] Ateş, *Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler*, 145.

[36] Ayiter, *Fikir ve Sanat Ürünleri*, 215; Suluk ve Orhan, *Uygulamalı Fikri Mülkiyet II*, 607; Ateş, *Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler*, 146; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 297; Tekinalp, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 236.

[37] Engin Erdil, *Fikri Mülkiyet Hukuku Ders Kitabı*, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2016), 93; Yavuz, Alıca ve Merdivan, *FSEK Yorumu*, 1610.

[38] Ateş, *Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler*, 146.

üzerindeki mali hakların veya kullanım yetkisinin devrine ilişkin taahhütlerin çok geniş bir kapsama veya uzun vadeye yayılması durumunda eser sahibinin kişilik hakları ihlal edilebilir.^[39] Örneğin, bir yazarın taahhüt sözleşmesiyle ömrünün sonuna kadar yazacağı tüm kitaplar üzerindeki haklarını tek bir yayınevine devredileceğine ilişkin olarak gerçekleştirilmiş olan taahhüt eser sahibinin sözleşmenin tarafını seçme özgürlüğünü aşırı derece kısıtlayacağından 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu(TMK)'nun 23. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen kişilik hakkına aykırılık taşıyacaktır.

Eser sahibinin sözleşme özgürlüğünü kısıtlayan ve kişilik haklarına aykırılık teşkil eden bu tarz sözleşmeler TBK'nın 27. maddesi kapsamında kesin hükümsüzlük yaptırımına tabi olacaktır.^[40] Ancak doktrindeki birtakım görüşlere göre FSEK'in 51. maddesinin 2. fıkrasında yer alan hüküm gereğince bu tür sözleşmelerin feshi mümkün olduğundan kişilik haklarına aykırılık nedeniyle geçersiz sayılmaması gerekmektedir.^[41]

Henüz vücuda getirilmemiş ya da tamamlanmamış eserler üzerindeki mali hakların veya kullanım yetkisinin devrini taahhüt eden sözleşmelerle ilgili değinmek istediğimiz bir diğer husus ise söz konusu sözleşmenin imzalandığı tarihteki mevzuatın öngördüğü kapsam ve içerikle sınırlı olacağı hususudur.^[42] Bir örnekle açıklanması gerekirse; bir yazar ve yayınevi arasında gerçekleştirilen ve yazarın bundan sonra yazdığı tüm eserlerin yayım hakkını yayınevine devreden taahhüt sözleşmesinin ardından ancak sözleşme kapsamında eser sahibinin yüklenmiş olduğu ifa borcu yerine getirilmeden önce mevzuatta değişiklikler gerçekleştirilmesi durumunda söz konusu sözleşmeye ifa tarihinde yani yazarın eserini tamamlayarak yayınevine devretmeye hazır hale getirdiği tarihteki mevzuat değil, sözleşmenin kurulduğu tarihte mevcut olan mevzuat uygulanacaktır.

Bu kapsamda değinmek istediğimiz son husus ise FSEK'in 52. maddesinde yer alan “*Mali haklara dair sözleşme ve tasarrufların yazılı olması ve*

[39] Ayiter, *Fikir ve Sanat Ürünleri*, 215; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 297; Erdil, *Fikri Mülkiyet*, 93.

[40] Ateş, *Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler*, 146.

[41] Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 297; Erdil, *Fikri Mülkiyet*, 93; Ateş, *Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler*, 146.

[42] Ateş, *Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler*, 145; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 296.

konuları olan hakların ayrı ayrı gösterilmesi şarttır.” hükmü gereğince henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanmamış eserlere ilişkin taahhüt sözleşmelerinin de geçerli olabilmesi için yazılı bir şekilde yapılması ve taahhüde konu edilen mali hak ve/veya kullanım yetkilerinin ayrı ayrı gösterilmesi gerektiği hususudur.^[43] Tıpkı mali hakların devrine ilişkin sözleşmelerde olduğu gibi taahhüt sözleşmelerinin de yazılı şekilde yapılmaması ya da sözleşmeye konu mali hakların ve/veya kullanım yetkilerinin sözleşmede ayrı ayrı gösterilmemesi durumunda şekle aykırı bu sözleşmeler geçersiz olacaktır.^[44]

III. HENÜZ VÜCUDA GETİRİLMEMİŞ VEYA TAMAMLANMAMIŞ ESERLERE DAİR SÖZLEŞMELERİN SONA ERMESİ

Henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanmamış eserlere dair imzalanmış olan sözleşmeler bakımından da tıpkı eser sözleşmelerinde, yayın sözleşmelerinde ve vekâlet sözleşmelerinde olduğu gibi sözleşmenin kendiliğinden sona ermesi sonucunu doğuran bazı nedenlere yer verilmiştir. Aynı zamanda belirli koşulların sağlanması durumunda tarafların da sözleşmeyi feshedebilmelerine imkan tanınmıştır. Bu kapsamda işbu çalışmamızda henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanmamış eserlere dair sözleşmelerin feshi müessesesine ve sözleşmenin kendiliğinden sona ermesi sonucunu doğuran müesseselerin ayrıntılı olarak açıklanması yoluna gidilmiştir.

A) HENÜZ VÜCUDA GETİRİLMEMİŞ VEYA TAMAMLANMAMIŞ ESERLERE DAİR SÖZLEŞMELERİN FESHİ

FSEK'in 50. maddesinin 2. fıkrasında “*Eser sahibinin ileride vücuda getireceği eserlerin bütününe veya muayyen bir nevi'ine taallük eden bu kabil taahhütleri taraflardan her biri, ihbar tarihinden bir yıl sonra hüküm ifade etmek üzere feshedebilir.*” hükmüne yer vererek kanun koyucu sözleşmenin her iki tarafını da ileriye yönelik böyle bir taahhütle uzun süre bağlı kalınacak olmasından doğan belirsizlikten korumayı ve taraflara bu

[43] Aktaş, “Mali Hakların Devrine İlişkin Hukuki İşlemler,” 670; Yavuz, Alıca ve Merdivan, *FSEK Yorumu*, 1618.

[44] Tekinalp, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 236; Kılıçoğlu Yılmaz, “Eser Sahibinin Mali Hakları,” 49.

sözleşmeyi belirli koşullar çerçevesinde feshetme imkanı tanımayı amaçlamıştır.^[45] Bahse konu hükümde her ne kadar “*fesih*” olarak ifade edilmiş olsa da doktrinde yer alan birtakım görüşlere göre bu müessesinin “*dönme*” olarak kabul edilmesi gerekmektedir.^[46]

Bahse konu düzenleme FSEK’in 50. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenmiş olduğu bir diğer deyişle kanunda yer alan açık bir hükme dayandığı için “*kanuni fesih*” olarak tanımlanabilir.^[47] Fesih hakkına ilişkin hükümler Kanun’da yer alan açık bir hükme dayandığından ve emredici nitelikte olduğundan sözleşme ile bertaraf edilebilmesi de mümkün değildir.^[48] Taraflar sözleşmeyle Kanun’da öngörülen 1 yıllık fesih ihbar süresini kısaltabilirler ancak fesih ihbar bildirim süresini uzatamazlar.^[49] Sözleşmenin FSEK’in 50. maddesinin 2. fıkrası uyarınca feshedilmesi durumunda fesih sözleşmenin imzalandığı tarihten sonraki bir yıl sonra -ya da tarafların belirlediği süre sonunda- hüküm ve sonuçlarını doğuracaktır.^[50]

Kanuni fesih hakkının kullanılabilmesi için taahhüt sözleşmesinin, eser sahibinin ileride vücuda getireceği eserlerin tamamına ya da büyük bir kısmına ilişkin olarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir.^[51] Yani bir diğer deyişle eser sahibinin ileride vücuda getireceği eserlerden spesifik olarak sadece bir veya birkaç tanesine yönelik olarak gerçekleştirilmiş olan taahhüt

[45] Ayiter, *Fikir ve Sanat Ürünleri*, 215; Kılıçoğlu, *Fikri Haklar*, 298; Tekinalp, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 237.

[46] Kılıçoğlu Yılmaz, “Eser Sahibinin Mali Hakları,” 51.

[47] Ateş, *Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler*, 147.

[48] Suluk ve Orhan, *Uygulamalı Fikri Mülkiyet II*, 608; Tekinalp, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 237; Ateş, *Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler*, 147.

[49] Yavuz, Alıca ve Merdivan, *FSEK Yorumu*, 1612; Suluk ve Orhan, *Uygulamalı Fikri Mülkiyet II*, 608; Tekinalp, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 237.

[50] Erdil, *Fikri Mülkiyet*, 93; Ayiter, *Fikir ve Sanat Ürünleri*, 215; Tekinalp, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 237; Suluk ve Orhan, 608; Ateş, *Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler*, 148.

[51] Yavuz, Alıca ve Merdivan, *FSEK Yorumu*, 1611.

sözleşmesine kanuni feshe ilişkin hükümler uygulanamaz.^[52] Bunun nedeni ise eser sahibinin ileride vücuda getireceği bir veya birkaç esere ilişkin gerçekleştirilmiş olan taahhütlerin ne eser sahibi ne karşı taraf için sözleşme serbestini sınırlamıyor olmasıdır.^[53] Ancak bu düzenlemenin sözleşmenin eser sahibinin ileride vücuda getireceği eserlerden spesifik olarak sadece bir veya birkaç tanesine ilişkin olarak gerçekleştirilmesi durumunda tarafların haklı nedenlerin varlığı halinde fesih iradelerini kullanabilmelerinin mümkün olup olmadığı noktasında boşluk yarattığı kanaatindeyiz.

En temel tanımıyla fesih tek taraflı bir irade beyanıyla taraflar arasındaki borç ilişkilerini geleceğe etkili olarak sona erdiren bir hukuki müessesedir.^[54] Bir diğer ifadeyle feshin sonuç doğurabilmesi için karşı tarafın feshe onay göstermesine gerek bulunmamakta aksine fesih iradesi karşı tarafa ulaşmasıyla birlikte sonuç doğurmaktadır. FSEK'in 50. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen fesih hakkı herhangi bir sebep göstermeksizin her iki tarafça da feshedilebilir.^[55] Ancak doktrinadaki birtakım görüşlere göre FSEK'in 50. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen fesih hakkının sadece eser sahibine tanınması gerekmektedir.^[56] Bunun nedeni olarak ise sözleşmenin feshi nedeniyle eser sahibinin uğrayacağı zararın sözleşmenin karşı tarafının uğrayacağı zarardan çok daha fazla olması gösterilmektedir.^[57]

Bu kapsamda henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanmamış eserlere ilişkin gerçekleştirilen taahhüt sözleşmelerinin feshi ile ilgili değinmek istediğimiz son husus ise fesih yetkisinin herhangi bir şarta tabi kılınmayacağı^[58] ya da sözleşmede bu yetkinin kullanılmasını zorlaştıracak hükümlere yer

[52] Tekinalp, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 237; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 299; Suluk ve Orhan, *Uygulamalı Fikri Mülkiyet II*, 608.

[53] Yavuz, Alica ve Merdivan, *FSEK Yorumu*, 1611; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 299.

[54] Ateş, *Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler*, 147.

[55] Aktaş, "Mali Hakların Devrine İlişkin Hukuki İşlemler," 82.

[56] Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 297.

[57] Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 297.

[58] Yavuz, Alica ve Merdivan, *FSEK Yorumu*, 1612; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 297.

verilemeyeceği hususudur.^[59] Bir örnekle açıklamak gerekirse henüz mevcut olmayan veya tamamlanmamış eserlere ilişkin olarak gerçekleştirilen taahhüt sözleşmelerinde sözleşmenin feshedilmesi durumunda tarafların tazminat ödeyeceği ya da cezai bir şartın yerine getirileceği yönünde bir düzenlemeye yer verilmesi caiz değildir.^[60] Bunun nedeni ise tarafların özellikle de eser sahibinin fikri yaratıcılığıyla ifayı gerçekleştirebileceği böyle bir taahhüt altına hiçbir şekilde baskı altında hissetmeden girebilmesini veya gerekiyorsa ondan cayabilmesinin garanti altına alınması gerekliliğidir.^[61]

B) HENÜZ VÜCUDA GETİRİLMEMİŞ VEYA TAMAMLANMAMIŞ ESERLERE DAİR SÖZLEŞMELERİN KENDİLİĞİNDEN SONA ERMESİ

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 50. maddesinin 3. fıkrasında “*Eser tamamlanmadan önce, eser sahibi ölür veya tamamlama kabiliyetini zayı eder, yahut kusuru olmaksızın eserin tamamlanması imkansız hale gelirse zikri geçen taahhütler kendiliğinden münfesh olur. Diğer tarafın iflas etmesi veya sözleşme uyarınca devraldığı mali hakları kullanmaktan aciz duruma düşmesi yahut kusuru olmaksızın kullanmanın imkansız hale gelmesi hallerinde de aynı hüküm caridir.*” şeklinde hüküm tesis edilerek taraflar arasında gerçekleştirilen taahhüt sözleşmelerinin tek taraflı irade beyanıyla feshi müessesenin yanında kendiliğinden hüküm ifade edecek bazı sona erme sebeplerine de yer verilmiştir. Kanun'un 50. maddesinin 3. fıkrasında düzenlenen sona erme sebeplerinin TBK'nin 500. Maddesinde düzenlenen yayım sözleşmesine ilişkin sona erme sebepleriyle büyük ölçüde benzerlik gösterdiği görülmektedir.^[62]

Taraflar arasında gerçekleştirilen ve eser sahibinin ileride vücuda getireceği eserlerden spesifik olarak sadece bir veya birkaç tanesine yönelik olarak gerçekleştirilmiş taahhüt sözleşmelerinde sözleşmenin feshine ilişkin hükümlerin uygulanması mümkün olmadığı kabul edilirken sözleşmenin

[59] Suluk ve Orhan, *Uygulamalı Fikri Mülkiyet II*, 608; Ayiter, 215; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 297.

[60] Ayiter, *Fikir ve Sanat Ürünleri*, 215; Yavuz, Alıca ve Merdivan, *FSEK Yorumu*, 1612; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 297.

[61] Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 297.

[62] Ateş, *Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler*, 151; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 298.

kendiliğinden sona ermesine ilişkin hükümlerin bu sözleşmelere uygulanması mümkündür.^[63]

Taahhüt sözleşmesinin kendiliğinden sona erme sebepleri eser sahibinden kaynaklanan sebepler ve taahhüt alandan kaynaklanan sebepler olarak iki başlık altında incelenebilir. Bu kapsamda taahhüde konu edilen eser tamamlanmadan eser sahibi ölürse, eseri tamamlama kabiliyetini yitirirse, kusuru olmaksızın eseri tamamlaması imkansız hale gelirse ya da taahhüt alan iflas ederse, sözleşme uyarınca devraldığı mali hakları kullanmaktan aciz duruma düşerse, kusuru olmaksızın sözleşme uyarınca devraldığı mali hakları kullanması imkansız hale gelirse taahhüt sözleşmesi eser sahibinin ya da taahhüt alanın fesih ihbarı gibi bir irade beyanında bulunması gerekmektedir kendiliğinden sona erer.^[64]

Eser sahibinden kaynaklanan sona erme sebeplerinden ilki eser sahibinin ölümüdür. Bir eserin vücuda getirilmesi taahhüdü her ne kadar sözleşmenin diğer tarafı için bir alacak niteliğinde olsa da eser sahibi bakımından eseri meydana getirme borcu eser sahibinin kişiliğine bağlı bir borç niteliği taşımaktadır ve eser sahibinin ölümüyle birlikte bu borç kendiliğinden sona erer.^[65] Eser sahibinin ölümüyle birlikte söz konusu borç eser sahibinin mirasçılara intikal etmeyeceği gibi eser sahibinin ölmeden önce başladığı ancak tamamlayamadığı eserlerin de mirasçılar tarafından tamamlanması talep edilemez.^[66]

Eser sahibinden kaynaklanan sona erme sebeplerinden bir diğeri ise eser sahibinin eseri tamamlama kabiliyetini yitirmesidir. Eser sahibinin eseri tamamlama yeteneğini yitirmesi bir ressamın eline ampütasyon uygulanması gibi fiziksel bir nedenden kaynaklanabileceği gibi bir yazarın akıl hastalığına yakalanması gibi mental bir sebepten de kaynaklanabilir. Burada eser sahibinin kusurlu olup olmadığı önem taşımamakta olup sözleşmenin kendiliğinden sona erdiğinin kabulü için taahhütte bulunan eser sahibinin

[63] Ayiter, *Fikir ve Sanat Ürünleri*, 216; Tekinalp, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 237; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 299.

[64] Tekinalp, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 237; Ateş, *Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler*, 154.

[65] Ateş, *Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler*, 152.

[66] Ateş, *Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler*, 152.

sözleşmesinin yapıldığı anda eseri tamamlama kabiliyetine sahipken sonradan bu kabiliyeti yitirmesi gerekir.^[67] Aksi bir durumda yani eser sahibinin eseri tamamlama kabiliyetini sözleşmenin kurulduğu tarihte haiz olmaması durumunda sözleşme başlangıçtaki imkânsızlık nedeniyle kesin olarak hükümsüz olacaktır.^[68]

Eser sahibinden kaynaklanan sonuncu sona erme sebebi ise eser sahibinin kusuru olmaksızın eseri tamamlamasının imkânsız hale gelmesidir. Eserin tamamlamasının imkansız hale gelmesi eser sahibinin eseri tamamlama yeteneğini yitirmesinden farklı olarak eser sahibinin dışında deprem, yangın vb. harici sebeplerden kaynaklanmaktadır.^[69] Bu imkansızlık TBK'nin 112. maddesi uyarınca kusursuz imkansızlık olup eser sahibinin bu imkansızlığın meydana gelmesinde herhangi bir kusurunun bulunmaması gerekmektedir.^[70] Aksi halde eser sahibi TBK'nin 112. Maddesi gereğince bu imkansızlığa sebep olması nedeniyle sözleşmenin diğer tarafının zararını karşılamakla yükümlü tutulabilecektir.^[71]

Taahhüt alandan kaynaklanan sona erme sebepleri ise taahhüt alanın iflası, sözleşmeden doğacak olan hakları kullanmaktan acze düşmesi ya da bu hakları kullanmasının imkânsız hale gelmesidir. Taahhüt alandan kaynaklanan sona erme sebeplerinden ilki taahhüt alanın iflas etmesidir. Kanun koyucu taahhüt alanın iflası durumunda taahhüt sözleşmesinde öngörülen borçlarını hiç ya da gereği gibi yerine getiremeyeceğini öngörerek sözleşmenin bir bütün halinde kendiliğinden sona ereceğini hükme bağlamıştır.^[72] Burada önemli olan husus taahhüt alanın iflasıdır yani külli icradır. Taahhüt alana karşı gerçekleştirilmiş olan cüzi icra işlemleri sözleşmenin kendiliğinden sona ermesi sonucunu doğurmayacaktır.^[73] Bu sona erme sebebine ilişkin

[67] Ateş, *Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler*, 152.

[68] Ateş, *Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler*, 153.

[69] Ateş, *Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler*, 154.

[70] Ayiter, *Fikir ve Sanat Ürünleri*, 216.

[71] Aktaş, "Mali Hakların Devrine İlişkin Hukuki İşlemler," 81; Ateş, *Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler*, 155.

[72] Ateş, *Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler*, 157.

[73] Ateş, *Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler*, 156.

olarak doktrinde yer alan bir görüşe göre ise karşı tarafın iflası halinde sözleşmenin kendiliğinden sone ermiş sayılması yerine 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 198. maddesi uyarınca iflas idaresinin bahse konu taahhüdün aynen ifasını üstlenmesinin sağlanması ya da TBK'nin 500/2 maddesinin kıyasen uygulanması daha yerinde olacaktır.^[74]

Taahhüt alandan kaynaklanan sona erme sebeplerinden bir diğeri ise taahhüt alanın sözleşmede öngörülen mali hakları ya da kullanım yetkilerini kullanmaktan aciz duruma düşmesidir. Doktrindeki bazı görüşlere göre taahhüt alanın sözleşmeden doğacak olan hakları kullanmaktan acze düşmesinden anlaşılması gereken mali veya ekonomik güçsüzlük değil, taahhüt alanın fiil ehliyetinin kısıtlanmasıdır.^[75] Diğer görüşlere göre ise karşı tarafın taahhüdünü ifa edebilmesi için eser sahibinde olduğu gibi şahsi özelliklerinin bir önemi olmayacağından fiil ehliyeti kısıtlanmış olsa bile taahhüdün yasal temsilcisi ile ifası mümkün olacağından sözleşmenin kendiliğinden sone ermiş sayılmaması gerekmektedir.^[76]

Taahhüt alandan kaynaklanan sona erme sebeplerinden sonuncusu ise taahhüt alanın sözleşmede öngörülen mali hakları ya da kullanım yetkilerini kullanmasının imkânsız hale gelmesidir. Burada da tıpkı eser sahibinin eseri tamamlamasının imkânsız hale gelmesinde olduğu gibi taahhüt alanın kusurlu olup olmadığı hususu değerlendirilir. Yani bir diğer deyişle taahhüt alanın hakların kullanılmasının imkânsız hale gelmesinde kusurunun bulunmaması gerekmektedir.^[77]

[74] Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 298.

[75] Yavuz, Alıca ve Merdivan, *FSEK Yorumu*, 1620.

[76] Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 298.

[77] Ateş, *Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler*, 161.

SONUÇ

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK)'nin 48. maddesinin 3. fıkrasında ve 50. maddesinin 1. fıkrasında yer alan düzenlemelere göre henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanmamış eserler üzerindeki mali hakların veya kullanım yetkisinin devrine ilişkin olarak tasarruf işlemlerinin gerçekleştirilmesi mümkün değilken taahhüt işlemlerinin gerçekleştirilmesi mümkündür. Henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanmamış eserlere ilişkin olarak gerçekleştirilen taahhüt işlemleri kapsamında eser sahibi temel iki borç altına girmektedir. Eser sahibinin ilk borcu taraflar arasında taahhüt işlemine konu olan eserin meydana getirilmesi veya tamamlanmasıyla ilgili olarak ikinci borcu ise bu eser meydana getirildikten veya tamamlandıktan sonra eserin taahhüdü altına devrinin sağlanmasıdır. Bu niteliği itibarıyla henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanmamış eserlere ilişkin gerçekleştirilecek olan sözleşmelerin hukuksal nitelikleri tamamlanmış bir esere ilişkin mali hakların veya kullanım yetkisinin devrine ilişkin olarak gerçekleştirilen sözleşmelerin hukuksal nitelikleri kadar açık değildir. Bu nedenle henüz vücuda getirilmemiş ya da tamamlanmamış eserlere ilişkin taahhüt sözleşmelerinin niteliğinin belirlenmesi için her somut olayın özelliğine göre değerlendirme yapılması gerekmekte olup bu değerlendirmeler neticesinde sözleşmelerin yayım sözleşmesi, eser sözleşmesi veya vekâlet sözleşmesi olarak nitelendirilmesi mümkün olacaktır.

Henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanmamış eserler üzerindeki taahhütlerin konusunu tek bir eser oluşturabileceği gibi eser sahibinin meydana getirmeyi planladığı çok sayıda eser, aynı veya farklı türden tüm eserler oluşturabilir. Bu kapsamda her ne kadar henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanmamış eserler üzerindeki mali hakların veya kullanım yetkisinin devrine ilişkin taahhütlerin çok geniş bir kapsama veya uzun vadeye yayılması durumunda eser sahibinin kişilik hakları ihlal edilebileceği kabul edilmiş olsa da bizim de katıldığımız doktrindeki görüşlere göre FSEK'in 51. maddesinin 2. fıkrasında yer alan hüküm gereğince bu tür sözleşmelerin feshi mümkün olduğundan kişilik haklarına aykırılık nedeniyle geçersiz sayılmamaları gerekmektedir.

Bunun yanında tekrar belirtmek isteriz ki tamamlanmış bir eserin mali haklarının devrine veya kullanım haklarının devrine ilişkin sözleşmelerde olduğu gibi henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanmamış eserlere ilişkin taahhüt sözleşmelerinin de geçerli olabilmesi için yazılı bir şekilde yapılması

ve taahhüde konu edilen mali hak ve/veya kullanım yetkilerinin ayrı ayrı gösterilmesi gerekmektedir.

Henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanmamış eserlere dair imzalanmış olan sözleşmeler bakımından da tıpkı eser sözleşmesi, yayın sözleşmesi, vekâlet sözleşmesi gibi sözleşmelerde olduğu gibi tarafların da sözleşmeyi feshedebilmelerine imkan tanınmış sözleşmenin kendiliğinden sona ermesi sonucunu doğuran bazı nedenlere yer verilmiştir. Ancak henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanmamış eserlere dair imzalanmış olan sözleşmeler bakımından kanundan doğan fesih hakkının kullanılabilmesi için taahhüt sözleşmesinin, eser sahibinin ileride vücuda getireceği eserlerin tamamına ya da büyük bir kısmına ilişkin olarak gerçekleştirilmesi gerekmekte olup eser sahibinin ileride vücuda getireceği eserlerden spesifik olarak sadece bir veya birkaç tanesine yönelik olarak gerçekleştirilmiş olan taahhüt sözleşmesine ilişkin olarak kanundan doğan fesih hakkının kullanılması mümkün değildir.

Taahhüt sözleşmesinin kendiliğinden sona erme sebepleri ise eser sahibinden kaynaklanan sebepler ve taahhüt alandan kaynaklanan sebepler olmak üzere eser sahibinin ölümü, eser sahibinin eseri tamamlama kabiliyetini yitirmesi ve eser sahibinin kusuru olmaksızın eseri tamamlaması imkansız hale gelmesi ya da taahhüt alanın iflası, taahhüt alanın sözleşme uyarınca devraldığı mali hakları kullanmaktan aciz duruma düşmesi ve taahhüt alanın kusuru olmaksızın sözleşme uyarınca devraldığı mali hakları kullanmasının imkansız hale gelmesi olarak sayılabilir. Henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanmamış eserlere ilişkin olarak gerçekleştirilmiş olan taahhüt sözleşmelerinin kanuni feshi müessesesine başvurulabilmesi için taahhüt sözleşmesinin, eser sahibinin ileride vücuda getireceği eserlerin tamamına ya da büyük bir kısmına ilişkin olarak gerçekleştirilmesi gerekmekte iken sözleşmenin kendiliğinden sona ermesine ilişkin hükümlerin uygulanması noktasında böyle bir koşul aranmamıştır.

Taraflar arasında gerçekleştirilen ve eser sahibinin ileride vücuda getireceği eserlerin tamamına ya da büyük bir kısmına ilişkin olarak ya da spesifik olarak sadece bir veya birkaç tanesine ilişkin olarak gerçekleştirilmiş taahhüt sözleşmelerinde kanunda yer verilen sebeplerden birinin meydana gelmesi durumunda sözleşme kendiliğinden sona ermiş kabul edilir. Kanuni fesih müessesesinin ise sözleşmenin sadece eser sahibinin ileride vücuda getireceği eserlerin tamamına ya da büyük bir kısmına ilişkin olarak gerçekleştirilmesi halinde uygulama alanı bulabileceği yönündeki düzenlemenin sözleşmenin

eser sahibinin ileride vücuda getireceği eserlerden spesifik olarak sadece bir veya birkaç tanesine ilişkin olarak gerçekleştirilmesi durumunda tarafların haklı nedenlerin varlığı halinde fesih iradelerini kullanabilmelerinin mümkün olup olmadığı noktasında boşluk yarattığı kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

- Aktaş, Gizem. “Eser Sahibinin Mali Haklarının Devrine İlişkin Hukuki İşlemler.” Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi, Ankara, 2021.
- Aral, Fahrettin ve Hasan Ayrancı. *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2015.
- Ateş, Mustafa. *Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020.
- Ayiter, Nuşin. *Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri*. Ankara: Sevinç Matbaası, 1981.
- Beşiroğlu, Akın. *Düşünce Ürünleri Üzerindeki Haklar*. Ankara: Ankara Patent Bürosu Limited Şirketi Yayınları, 2002.
- Bozbel, Savaş. “FSEK’e Göre İleride Vücuda Getirilecek Eserlerle İlgili Yapılan Sözleşmelerin İfası ve Sonuçları Hakkında Sinema Sektörü Bazlı Düşünceler.” *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Dergisi*, no. 1 (2015): 35-46.
- Erdil, Engin. *Fikri Mülkiyet Hukuku Ders Kitabı*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2016.
- Erel, Şafak N. *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2009.
- Eren, Fikret. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Yetkin Kitabevi, 2016.
- Eren, Fikret. *Borçlar Hukuk Özel Hükümler*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2014.
- Kılıçoğlu, Ahmet. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2013.
- Kılıçoğlu, Ahmet. *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2020.
- Kılıçoğlu Yılmaz, Kumru. “Eser Sahibinin Mali Haklarına İlişkin Hukuksal İşlemler.” *Ankara Barosu FMR* 23, no. 1 (2021): 30-56.
- Kürşat, Zekeriya. “Eser ve Vekalet Sözleşmelerinin Nitelendirilmesi Sorunu ve Nitelendirmenin Hükümü.” İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 67, no. 1-2, (2009): 143-166.

Suluk, Cahit ve Ali Orhan. *Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku II*. İstanbul: Arıkan Basım, 2005.

Suluk, Cahit, Rauf Karasu ve Temel Nal. *Fikri Mülkiyet Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.

Tekinalp, Ünal. *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*. İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012.

Yavuz, Levent, Türkay Alica ve Fethi Merdivan. *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2014.